

Letter 445

From: Vincent van Gogh

To: Theo van Gogh

Location: Nuenen

Date: Wednesday, 30 April 1884

Original Text

> Waarde Theo, Hartelijk gefeliciteerd met Uw verjaardag— Het was wel belangrijk nieuws in Uw laatste schrijven — en ik denk dat ge blij zult zijn den toestand althans zich meer verklaard heeft— Ben wel verlangend naar Uw volgend schrijven— Wat het werk betreft ik heb een nog al groot sch van een wever onder handen — 't getouw vlak van voren — 't figuurtje een donker silhouetje tegen den witten muur. En tegelijk ook weer dat wat ik van den winter ben begonnen een getouw waarop een rood stuk goed wordt geweven — daar is 't getouw op zij gezien. Ik heb ook nog twee anderen aangezet van effecten op de hei En een geval met Knotberken Die weefgetouwen zal ik nog veel sjouwerij aan hebben — maar de dingen zijn in de natuur zoo almachtig mooie gevallen — al dat oude eikenhout tegen een grijsachtigen muur — dat ik zeker geloof het goed is ze eens geschilderd worden— We moeten echter zien ze zoo te krijgen dat ze bij andere hollandsche schilderijen qua kleur en toon goed bijkomen. Binnen kort hoop ik nog twee anderen van wevers op te zetten waar het figuur heel anders in komt waar namelijk de wever niet er achter zit doch de draden van het stuk in orde brengt— Ik heb ze s'avonds bij lamplicht zien weven dat zeer Rembrandtieke effecten geeft Tegenwoordig hebben zij een soort hanglampen — maar ik heb nog van een wever gekregen een lampje zoo als b.v. er een staat op Daar werkten ze vroeger bij Ik zag laatst ook bij avond gekleurde stukken weven — waar ik U eens naar mee zal nemen als ge ooit hier komt. Toen ik het zag stonden zij juist ook de draden in orde te maken dus donkere voorovergebogen figuren tegen het licht in die uitkwamen tegen de kleur van het stuk Groote slagschaduw van de latten & balken van het getouw op de witte muren Gegroet — schrijf eens spoedig als gij kunt. b. à t Vincent

Translation

> My dear Theo, Many happy returns of the day. It really was important news in your last letter — and I think you'll be glad that the situation has at least become clearer. Am really looking forward to your next letter. As regards the work, I'm doing a fairly large painting of a weaver — the loom straight on from the front — the little figure a dark little silhouette against the white wall. And at the same time also the one I started in the winter, a loom on which a piece of red cloth is being woven — there the loom is seen from the side. I've also started on two others of effects on the heath. And a thing with Pollard birches. I'll have a lot more hard graft on those looms — but in reality the things are such almighty beautiful affairs — all that old oak against a greyish wall — that I certainly believe it's right that they should be painted. We must make sure that we get them so that the colour and tone match with other Dutch paintings, though. I hope to start on two more of weavers soon, where the figure will appear very differently, that's to say where the weaver isn't sitting behind it but is arranging the threads for the cloth. I've seen them weaving by lamplight in the evening, which creates very esue effects. Nowadays they have a sort of hanging lamp — but I've just got a little lamp from a weaver like the one in , for instance. This is what they used to work by. I recently also saw coloured pieces woven in the evening — where I'll take you sometime should you come here. When I saw it, they were also just arranging the threads, so dark, bowed figures against the

light, which stood out against the colour of the piece. Great shadows cast on the white walls by the laths and beams of the loom. Regards — do write soon if you can. Yours truly, Vincent

Notes

1. Theo was 27 on 1 May 1884.
2. Boussod, Valadon & Cie Mr van Gogh This remark must refer to the payment of Theo's share in the profits for 1883 at . From the 'Compte de Monsieur Van Gogh' (s account) it emerges that he was paid the sum of 8226.80 francs on 21 April 1884 (FR b2124). Normally Theo received advances plus extra 'remittances' over and above them; cf. in this connection for the year 1889: 2002, p. 41. See also
3. F 30 / JH 479 Most probably (), which is indeed 'fairly large': it measures 70 x 85 cm. Later Van Gogh had it photographed: and .
4. F 29 / JH 471 (), discussed in .
5. We do not know which two paintings of 'effects on the heath' he is referring to here.
6. F 31 / JH 477 ().
7. F 35 / JH 478 F 32 / JH 480 This plan probably resulted in the paintings () and ().
8. Jean-François Millet Gavet See for the engraving after , (Evening) from the series , which Van Gogh owned: . The painting was at the Sale at Hôtel Drouot which Van Gogh had been to in 1875: The lamp casting light on the family in this scene bears some resemblance to the sketched model.

Letter 653

****From:**** Vincent van Gogh
****To:**** Willemien van Gogh
****Location:**** Arles
****Date:**** Tuesday, 31 July 1888

Original Text

> Lieve zuster, Uw brief van heden morgen wil ik dadelijk beantwoorden Waarschijnlijk zal ik morgen wel uit Parijs hooren wat Theo doet of hij weg kan al dan niet ik twijfel niet of als hij kan zal hij wel overkomen. Het is altijd treffend als iemand die men kent de groote reis doet naar dat andere halfroond van het leven waarvan we het bestaan vermoeden En dat mijn beste wenschen den reiziger van heden volgen spreekt vanzelf. Ik zit hier druk in het werk, de zomer hier vind ik voor mij al heel erg mooi mooier dan ik er ooit een heb bijgewoond in 't noorden maar de lui hier klagen er erg over dat het niet is als gewoonlijk Regen nu en dan een voor- of achtermiddag maar oneindig minder dan bij ons. de oogst lang binnen al. Het waait echter veel en een heel nijldige zanikende wind le mistral meestal hinderlijk genoeg als ik er in moet schilderen als wanneer ik mijn doek plat op den grond leg en op mijn knieën werk Want het ezel staat niet vast. Ik heb een studie van een tuin haast een meter breed. op den voorgrond klaprozen & andere roode bloemen in groen. dan een vak klokken Dan een vak oranje en geele afrikanen dan witte en geele bloemen en eindelijk op den achtergrond rose en lilas en nog scabiosas donkerviolet en roode geraniums en zonnebloemen en een vijgeboom en laurier rose en een wingerd Aan 't eind zwarte cypressen tegen lage witte huisjes met oranje dak – en een fijn groenblaauwe strook lucht. Ik weet nu wel dat niet een enkele bloem is geteekend dat het slechts likjes kleur zijn rood geel oranje groen blaauw violet maar de impressie van al die kleuren tegen elkaar is toch daar in 't schilderij als in de natuur Echter zou het U stel ik mij voor tegenvallen en leelijk voorkomen als gij het zaagt. Ge ziet dat het motief nog al zomerachtig is Oom Cor heeft al meer dan eens werk van me

gezien en hij vindt het afschuwelijk. ik ben nu bezig aan 't portret van een brievenbode met zijn donker blaauwe uniform met geel. Een kop zoowat als die van Socrates haast geen neus een hoog voorhoofd kale kruin kleine grijze oogen hoog gekleurde volle wangen een grooten baard peper en zout groote ooren. De man is een fameus republikein en socialist redeneert heel goed en weet veel dingen. Zijn vrouw is vandaag bevallen en hij is dus erg het heertje en blinkt van satisfactie. Ik schilder zoo iets eigenlijk veel liever dan bloemen Maar aangezien men 't een kan doen en 't ander niet laten neem ik de gelegenheden maar zoo als ze zich voordoen. Ik heb ook het portret van een meisje van 12 jaar bruine oogen zwart haar & wenkbrauwen geelachtig matte tint Zij zit in een rieten stoel een jakje bloedrood en violet gestreept een rok diep blaauw met oranje stippel een tak laurier rose in de hand. Het fond licht groen bijna wit. En ik zoek altijd hetzelfde een portret een landschap een landschap en een portret. Ik krijg hoop ik de heden geboren zuigeling ook te schilderen. Ik heb ook een tuin zonder bloemen. n.l. een grasveld pas geschoren erg groen met het grijze hooi in lange rijen uitgespreid. een treuresch en eenige ceders en cypressen de ceders geelachtig en bolvormig de cypressen hoogopgaand blaauwgroen. aan 't eind laurier rose en een hoekje groenblaauwe lucht. De blaauwe slagschaduws van de struiken op het gras Ook een portret buste van een zouave blaauwe uniform met rood en geel belegsel hemelsblaauwe sjerp bloedroode muts met blaauwe kwast van de zon verbrand – kortgeknipt zwart haar – oogen als van een kat loerend – oranje & groen een klein hoofd op een nek als van een stier Het fond is daar een hardgroene deur en eenige oranje steenen van den muur & de witte kalk. Hetgeen gij vraagt of het waar is dat ik met een ander ga samenwonen. Dat is zoo tamelijk waarschijnlijk en wel met een zeer kranig schilder. die echter zooals de andere impressionisten een leven vol zorg heeft. en de gelukkige eigenaar van een leverziekte. Theo heeft van hem in der tijd gekocht een groot schilderij dat voorstelt negerinnen in rose blaauw oranje geel katoen gekleed onder de tamarinde kokos- en banaan boomen met de zee in 't verschieft Als die beschrijving van Otaheite. Hij is n.l. in Martinique geweest en hij heeft in die tropische natuur gewerkt. Wij hebben nog een tweede schilderij van hem dat hij voor een studie van mij heeft geruild een uitgedroogde rivier met paarsch slijk en plassen water die het zuiver cobalt blaauw van de lucht spiegelen groen gras. een negerjongen met een wit en roode koe een negerin in blaauw. en wat groen bosch. Hij is iemand die als een bezetene werkt en hij doet van alles hij is nu in Bretagne. Wij zouden zamen gaan wonen ter wille van de economie en om gezelschap aan elkaar te hebben. Als hij of ik dezer dagen wat verkoopen zoo dat hij de reis kan doen dan komt hij naar hier Onmogelijk is 't niet dat er nog iets tusschen komt maar het is toch zoo tamelijk waarschijnlijk dat het gebeuren zal. En al gebeurde het ook niet en al bleef ik alleen werken toch maakt het werk in dezelfde rigting als andere lui al houdt ieder zijn eigen manier dat er zoo min of meer kameraadschap is en soms interessante correspondentie Hoe gaat het met uw gezondheid ik hoop goed gij moet vooral maar heel veel buiten zoeken te zijn. ik heb hier nog al eens last van niet te kunnen eten zoo min of meer als gij het in der tijd hadt. Maar ik scharrel nog al eens tusschen de klippen door Wie niet sterk is moet slim wezen mogen gij en ik met ons gestel wel ter harte nemen. Het werk trouwens als het wat vlot helpt veel. Ik vind het hier 's zomers magtig mooi het groen is zeer diep en rijk de lucht ijl en verbazend helder. En toch de uitgestrekte vlakke zou dikwijls heel veel juist van Holland hebben – hier waar haast geen bergen & rotsen zijn – indien niet de kleur verschilde. Wat mij erg amuseert is de bontere kleeding de vrouwen en meisjes in goedkoope eenvoudige stof gekleed maar groen rood rose geel havanah paarsch blaauw gestippeld gestreept. Witte doeken roode groene en geele parasols. Een flinke zon als zwavel die daarop schijnt de groote blaauwe lucht dat is even kolossaal vroolijk soms als Holland triest is Jammer dat iedereen niet die twee uitersten heeft Nu moet ik eindigen Het

overlijden van Oom is voor Moe en U een groote gebeurtenis en voor Tante vooral De indruk op mij is erg omdat natuurlijk ik me den man voorstel uit herinneringen van zóó lang geleden reeds van veel vroeger jaren en het komt mij zoo erg zonderling dan voor dat iemand die men zóó van nabij heeft gekend zóó vreemd is geworden Gij zult hierin wel kunnen treden Het leven heeft zooveel van een droom zoo bekeken en van 't oogenblik af dat het zich weder vereenvoudigd en die zieke man zijn groote reis onderneemt begrijpt men 't weer beter en zeker is het dat ik er al mee iets dergelijks van voel als gij zelf. Theo zal er ook veel van voelen hij heeft met Oom veel meer dan ik te doen gehad Hoe gaat het tegenwoordig met Moe Ik denk dikwijls aan U beiden en het is regt van harte ik U het beste toewensch. Vincent ik zit in 't werk tot over de ooren en zoo zelden heb ik iets anders in 't hoofd. mijn adres is Arles B.d.R. als gij het doen houdt dan nog een oog op die bewuste boeken en prenten van mij.

Translation

> My dear , I want to answer your letter of this morning straightaway. I'll probably hear from Paris tomorrow what Theo's doing, whether he can get away or not. I don't doubt that he'll come over if he can. It's always affecting when someone one knows makes the great journey to that other hemisphere of life whose existence we suspect. And that my best wishes go with today's traveller goes without saying. I'm hard at work here. For my part I find the summer here very beautiful, more beautiful than any I ever experienced in the north, but the people here are complaining a great deal that it's not the same as usual. Rain now and then in a morning or afternoon, but infinitely less than at home. The harvest already long in. It's very windy, though, and a very nasty, nagging wind, the mistral, usually troublesome enough when I have to paint in it, like when I lay my canvas flat on the ground and work on my knees. Because the easel doesn't stand firm. I have a study of a garden, almost a metre wide. Poppies and other red flowers in green in the foreground, then a patch of bells. Then a patch of orange and yellow African marigolds, then white and yellow flowers and finally, in the background, pink and lilac and also scabious, dark violet, and red geraniums and sunflowers and a fig tree and oleander and a vine. At the end, black cypresses against little low white houses with orange roofs — and a delicate green-blue strip of sky. I know very well that not a single flower was drawn, that they're just little licks of colour, red, yellow, orange, green, blue, violet, but the impression of all those colours against one another is nonetheless there in the painting as it is in nature. However, I imagine it would disappoint you and appear ugly were you to see it. You see that the motif is really summery. has seen work of mine more than once, and he thinks it atrocious. I'm now working on the portrait of a with his dark blue uniform with yellow. A head something like that of , almost no nose, a high forehead, bald pate, small grey eyes, high-coloured full cheeks, a big beard, pepper and salt, big ears. The man is a fervent republican and socialist, reasons very well and knows many things. His gave birth today and so he's in really fine feather and glowing with satisfaction. In fact I much prefer to paint something like this than flowers. But seeing as one can do the one and not neglect the other, I just take the opportunities as they arise. I also have the portrait of a girl of 12, brown eyes, black hair and eyebrows, yellowish matt complexion. She sits in a cane chair, a blood-red and violet striped jacket, a deep blue skirt with orange dots, a branch of oleander in her hand. The background light green, almost white. And I always seek the same thing, a portrait, a landscape, a landscape and a portrait. I hope I'll also get to paint the baby born today. I also have a garden without flowers, that's to say a lawn, just mown, very green, with the grey hay spread out in long rows. A weeping ash and some cedars and cypresses, the cedars yellowish and spherical, the cypresses rising high, blue-green. At the end

oleander and a corner of green-blue sky. The blue cast shadows of the bushes on the grass. Also a portrait bust of a Zouave, blue uniform with red and yellow facings, sky-blue sash, blood-red cap with blue tassel, tanned by the sun — black hair cut short — eyes like a cat's, watchful — orange and green, a small head on a neck like a bull's. The background in this one is a harsh green door, and some orange bricks of the wall and the white plaster. What you ask, whether it's true that I'm going to live with someone else. That's really quite possible, and with a very spirited at that who, however, has a life full of cares like the other Impressionists. And the fortunate owner of a liver complaint. Theo once bought from him a large painting of negresses dressed in pink, blue, orange, yellow cotton under the tamarind, coconut and banana trees, with the sea in the distance. Like , that description of Otaheite. He's been in Martinique, you see, and he's worked in that tropical scenery. We also have a second painting by him which he exchanged for a study of mine, a dried-up river with purple mud and pools of water that reflect the pure cobalt blue of the sky, green grass. A negro boy with a red and white cow, a negress in blue, and some green forest. He's someone who works like one possessed, and he does all sorts of things; he's in Brittany now. We'd live together for the sake of economy and for each other's company. If he or I sells something one of these days so that he can make the journey, then he'll come here. It's not impossible that something may yet intervene, but it's still really quite possible that it will happen. And even if it didn't happen and even if I continued working alone, at any rate working in the same direction as other fellows, although each retains his own manner, means that there's a certain amount of comradeship and sometimes interesting correspondence. How's it going with your health? Well, I hope. Above all you must try to be outside a very great deal. I quite often have trouble here with not being able to eat, something more or less like you had in the past. But I manage to steer clear of the rocks. Anyone who isn't strong must be clever; with our constitutions you and I should take that to heart. Anyway the work, when it progresses, helps a lot. I find it mightily beautiful here in summer, the green is very deep and lush, the air thin and amazingly clear. And yet the wide plain would often look very like Holland — here where there are almost no mountains and rocks — if the colour weren't different. What amuse me greatly are the more colourful clothes, the women and girls dressed in cheap, simple fabric, but green, red, pink, yellow, Havana, purple, blue, spotted, striped. White scarves, red, green and yellow parasols. A great sun like sulphur that shines on them, the vast blue sky, sometimes it's as immensely cheerful as Holland is sad. Pity that everyone doesn't have those two extremes. I must end now. 's death is a big event for and you, and above all for . The impression on me is very because of course I picture the man from memories of so long ago, of much earlier times, and it seems to me so peculiar that someone one has known at such close quarters has become such a stranger. You'll be able to understand this. Looked at like this, life is so like a dream, and from the moment that it becomes simplified again and that sick man undertakes his great journey, one understands it better, and it's certain that I feel about it very much as you do. Theo will also feel it greatly; he had much more to do with Uncle than I. How's doing at present? I often think about you both, and I wish you the best from the bottom of my heart. Vincent I'm up to my eyes in work, so I seldom have anything else in my head. My address is 2 Place Lamartine Arles B.d.R. If you do it, keep an eye open for those particular books and prints of mine.

Notes

1. F 429 / JH 1513 ().
2. Van Gogh added the sentence 'Echter ... zaagt' (However ... see it) later.
3. F 432 / JH 1522 Roulin Socrates This was (). For the comparison of with

4. Marcelle , Joseph and Augustine Roulin's daughter, was born on Tuesday, 31 July 1888.
5. F 431 / JH 1519 ().
6. F 428 / JH 1499 ().
7. F 423 / JH 1486 ().
8. Gauguin See for 's :
9. for Loti's . The trees Van Gogh mentions here all occur repeatedly in this novel about the island of Tahiti (Otaheite).
10. Gauguin for 's stay on Martinique.
11. Gauguin F 375 / JH 1329 F 376 / JH 1331 For 's, which Van Gogh exchanged for () and (),
12. Bouches-du-Rhône.
13. , for these prints and books that were left behind in the Netherlands.

Letter 707

****From:** Vincent van Gogh**

****To:** Theo van Gogh**

****Location:** Arles**

****Date:** Wednesday, 17 October 1888**

Original Text

> Mon cher Theo, Certes cela me fait grand plaisir de ce que tu dis de deux nouveaux amis. Mais cela m'étonne pourtant que tu me parles d'eux et de leur cadre (de à ce que j'ai bonne memoire 2000 fr.) mais que tu ne dis pas le moindre mot de ce qu'il y avait dans ce cadre ni le moindre mot de ce qu'ils ont fait en tableaux. C'est que peut être tu crois que j'en aurais pu entendre parler mais je te déclare que c'est pour la première fois que j'entende parler de cette affaire et même d'eux mêmes. Je ne suis donc pas encore au courant et désirerais savoir donc: "va pour le cadre mais qu'est ce qu'il y avait dedans et que font-ils actuellement"—Après je serai certes davantage à même de me faire une idée de ce qu'étaient leurs conversations avec toi et Pissarro une fois que je serai au courant de ce qu'eux-même font— Dans tous les cas cela prouve une chose c'est que les artistes Hollandais aient parlé de toi comme étant le marchand de tableaux impressionistes ce qu'il ne faut pas perdre de vue. Puis qu'ont ils raconté sur l'art Hollandais sur Breitner sur Rappard sur d'autres puis enfin que disent ils de Tersteeg— Gauguin écrit avoir déjà expédié sa malle et promet venir vers le 20 de ce mois ci donc dans quelques jours. Ce dont je serai bien content car j'ose croire que cela nous fera du bien de part & d'autre— Ecris moi donc bientôt des details sur la peinture de tes nouveaux amis et si reellement c'est des peintres qui cherchent encore à faire du progrès dans l'inédit hardiment recommande leur le midi Qu'une nouvelle école prendra racine dans le midi j'y crois voyant de plus en plus que ceux du nord se fondent plutôt sur l'habileté de la brosse et l'effet dit pittoresque que sur le désir d'exprimer quelque chose par la couleur même. Cela m'a fait bien plaisir d'avoir de tes nouvelles mais cela m'étonne tant de ne pas savoir ce qu'il y avait dans ce cadre— Ici sous le soleil plus fort j'ai trouvé vrai ce que disait Pissarro et d'ailleurs ce que m'écrivait Gauguin la meme chose. la simplicité le decoloré le grave des grands effets de soleil Jamais dans le nord on soupçonnera ce que c'est. Et si ceux ci d'artistes au monstrueux cadre veulent sérieusement voir du neuf qu'ils aillent chez Bing et puis dans le midi Moi j'ai déjà des battements de coeur pour commander mes cadres en sapin à 5 francs— C'est comme ce que je disais à Russell pour sa maison que celle d'ici couterait plusieurs fois moins de billets de cent que la sienne de billets de mille et que pourtant même sans R. on travaillait pour Gauguin Ont-ils vu du Seurat ces messieurs au cadre Je pense que je préférerais le cadre

de Seurat au leur comme invention. Oui, parlant de Seurat – est ce que tu l'as déjà revu Pour ce qui est de la vente certes je te donne raison de ne pas la rechercher expres certes je prefererais moi ne jamais vendre si la chòse pouvait se faire– Mais si nous y etions pourtant obligés certes après les antecedents nous n'avons plus d'alternative quand bien meme qu'un jour cela deviendrait nécessaire nous ne pourrions pas mieux faire que de ne pas presser. Je te serre bien la main et j'espère que tu me diras ce qu'il y avait en définitive dans le cadre Et à nos nouveaux amis bien des chòses et de la chance que je leur souhaite S'ils veulent voir du neuf certes qu'ils aillent dans le midi ou Afrique ou en Sicile si c'est l'hiver Mais il n'y a – s'ils ont de l'originalité – que le midi franc qui leur montrera autre chose que la Hollande. J'espère à bientôt que tu m'ecriras de nouveau bonne poignée de main t. à t. Vincent j'ajoute encore un mot pour te dire que j'ai terminé cet après midi la toile representant la chambre à coucher. Cela me fait dans tous les cas bien plaisir que tu aies rencontré ces Hollandais Il se pourrait tout juste que j'aie pourtant entendu parler de ce grand tableau mais alors pas du cadre Dans le temps Rappard m'a raconté une histoire (en louant le tableau & le peintre) et je verrai bien si c'est du même tableau qu'il s'agirait lorsque tu m'auras parlé de ce qu'ils font. Quoi qu'il en soit mon cher frère voyons si tu te plains de ne rien avoir dans la caboche en fait de pouvoir produire de bonnes chòses voyons alors dois je moi sentir aussi une melancolie pareille. Je ne ferais rien de rien sans toi et voilà ne nous montons pas le cou pour ce que nous produisons ainsi à nous deux mais fumons nos pipes en paix d'autre part sans trop nous tourmenter jusqu'à la melancolie de ne pas produire séparément et avec moins de douleur. Certes à des moments moi je voudrais bien pour changer pouvoir faire un peu de commerce et ainsi faisant gagner quelqu'argent de mon côté Mais acceptons puisque nous ne pouvons pour le moment rien y changer cette fatalité que toi sois toujours condamné au commerce sans repos ou variation et moi du mien c'est aussi sans repos toujours du travail bien fatigant et absorbant pour la tête. Dans un an j'espère que tu sentiras qu'à nous deux nous avons fait une chòse artistique. Cette chambre à coucher est quelquechòse comme cette nature morte des romans Parisiens à couvertures jaunes roses vertes tu te rappelles. Mais je crois que la facture en est plus mâle et plus simple. Pas de pointillé pas de hachures rien des teintes plates mais qui s'harmonisent Je ne sais ce que j'entreprendrai après car j'ai toujours la vue encore fatiguée Et dans ces moments-là juste après le travail dur et plus qu'il est dur je me sens la caboche vide aussi allez Et si je voulais me laisser aller à cela rien ne me serait plus facile que de détester ce que je viens de faire et de donner des coups de pied dedans comme le père Cézanne Enfin pourquoi donner des coups de pieds dedans – laissons les études tranquilles et seulement si on n'y trouve rien bon si on y trouve ce qu'on appelle du bon ma foi tant mieux. Enfin n'y réfléchissons pas trop profondément au bien et au mal cela étant toujours bien relatif C'est juste le defaut des hollandais d'appeler une chose absolument bien et une autre absolument mal ce qui n'existe pas du tout aussi raide que cela. Tiens j'ai aussi lu Cesarine de Richepin il y a des chòses bien là-dedans – la marche des soldats en déroute comme on sent leur fatigue – ne marchons nous pas sans etre soldats aussi quelquefois dans la vie– La querelle du fils et du père est bien navrante mais c'est comme “la glu” du même Richepin je trouve que cela laisse aucun espoir tandis que Guy de Maupassant qui a ecrit des choses certes aussi tristes à la fin fait finir les chòses plus humainement. Voir Monsieur Parent voir Pierre et Jean cela ne finit pas par le bonheur mais enfin les gens se résignent et vont tout de même Cela ne finit pas par du sang des atrocités tant que cela allez. Je préfère bien Guy de Maupassant à Richepin pour être plus consolant. Actuellement je viens de lire Eugénie Grandet de Balzac. l'histoire d'un paysan avare. à bientôt j'espère t à t Vincent Vrai si nous ne produisons pas des tableaux à cadres comme ces Hollandais toi et moi nous fabriquons tout de même

des tableaux comme les crepons et restons là-dedans sans plus. (as tu déjà lu M Chrysantème?)

Translation

> My dear Theo, What you say about two new friends certainly does give me great pleasure. But all the same it astonishes me that you tell me about them and their frame (costing, if I remember rightly, 2,000 francs), but that you don't say a single word about what there was in that frame, nor a single word about what they've done in paintings. It's perhaps that you believe that I might have heard of it, but I declare to you that I'm hearing about this business and even about themselves for the first time. So I'm not yet , and would thus like to know: 'all well and good about the frame, but what was in it, and what are they doing at present?' After that I'll surely be in a better position to give myself an idea of what their conversations with you and were like, once I'm with what they themselves are doing. In any case, it proves one thing: it's that Dutch artists spoke of you as being the dealer in Impressionist paintings, something we mustn't lose sight of. And what did they have to say about Dutch art, about , , about others, and lastly, what do they say about ? writes that he's already sent his trunk and promises to come around the 20th of this month, in a few days, therefore. Which I'll be very pleased about, because I dare believe that it will do us both good. So write me with details of your new friends' painting soon, and if they're really painters who are trying to make more progress in something that's completely new, boldly recommend the south to them. I believe that a new school will take root in the south, seeing increasingly that those from the north rely more on skill with the brush and the so-called picturesque effect than on the desire to express something through colour itself. It gave me great pleasure to have your news, but it astonishes me so much not to know what there was in that frame. Here, under the stronger sun, I have found what said to be true, and moreover what wrote me, the same thing. The simplicity, the bleaching-out, the solemnity of great effects of sunlight. In the north one will never suspect what it's like. And if these artists of the monstrous frame seriously wish to see something new, let them go to and then to the south. As for me, I already get palpitations over ordering my deal frames at 5 francs. It's like what I said to about his house, that the one here would cost several times less in hundred-franc notes than his would in thousands, and that nevertheless we were working for even without R. Have they seen any s, these gentlemen with the frame? I think I'd prefer Seurat's frame to theirs, for inventiveness. Yes, speaking of — have you seen him again yet? As far as selling goes, of course I think you're right not to look for it deliberately, of course I myself would prefer never to sell if the thing could be done. But if we were nevertheless forced to it, after what has happened we no longer have an alternative, of course, if it should indeed become necessary one day, we could do no better than not be hasty. I shake your hand firmly, and I hope you'll tell me what there actually was in the frame. And to our new friends, warm regards and good luck, which I wish them. If they want to see something new, certainly, let them go to the south or Africa or to Sicily if it's winter. But it's only — if they have originality — the real south that will show them something different from Holland. I hope you'll write to me again before long. Good handshake Ever yours, Vincent I'm adding another line to tell you that this afternoon I finished the canvas of the bedroom. In any case it gives me great pleasure that you've met these Dutchmen. It could just be the case that in fact I'd heard of this large painting after all, but not of the frame. once told me a story (praising the painting and the painter), and I'll easily see if it was the same painting that was involved when you've told me about what they're doing. In any event, my dear brother, look, if you complain of having nothing in your noddle as far as of being able to produce good things goes, just look, must I myself also feel the same melancholy. I could

do nothing whatsoever without you, and there you are, let's not get worked up over what the two of us produce together this way, but on the contrary, let's smoke our pipes in peace without tormenting ourselves too much to the point of melancholy for not producing separately and with less pain. Certainly, from time to time I'd like to be able to do a little business for a change, and by doing so earn some money on my own account. But since we can change nothing about it for the moment, let's accept this inevitable fact, that you'll always be condemned to trade, without rest or variation, and I that mine is also without rest, constant work that's really tiring and absorbing for the mind. I hope that in a year you'll feel that the two of us have created an artistic thing. This bedroom is something like that still life of French novels with yellow, pink, green covers, you'll recall. But I believe that the execution is simpler and more virile. No stippling, no hatching, nothing; the tints flat, but in harmony. I don't know what I'll undertake afterwards, because my sight's still tired. And at those moments, just after hard work, and the harder it is, I feel my noddle empty too, you know. And if I wanted to let myself give in to that, nothing would be easier for me than to hate what I've just done and kick it, like . But after all, why kick it — let's leave the studies alone, and only if we see nothing in them, fine, if we see in them what people call good, well then, so much the better. Anyway, let's not think too deeply about good and bad, that always being very relative. It's precisely a failing of the Dutch to call one thing absolutely good and another absolutely bad, when it's nowhere near as inflexible as that. You know, I've read 's *Césarine* too; there are good things in it — the march of the soldiers in flight, how you feel their weariness — let's not march in life without also being soldiers sometimes. The quarrel of the son and the father is really heartbreaking, but it's like the same 's 'La glu', I find that it leaves no hope, while , who has written things that are certainly just as sad, makes things turn out more humanely in the end. Look at *Monsieur Parent*, look at *Pierre et Jean*, they don't end in happiness but anyway, the people are resigned and go on all the same. It doesn't end in so much blood and gore, does it now? I much prefer Guy de Maupassant to Richepin, for being more consoling. At present I've just read 's *Eugénie Grandet*. The story of a miserly peasant. More soon, I hope. Ever yours, Vincent True, if we're not producing framed paintings like these Dutchmen, you and I, all the same we're making paintings like Japanese prints, and let's keep it to that, no more. (Have you read *Madame Chrysanthème* yet?)

Notes

1. Meijer Isaac de Haan Joseph Jacob Isaäcson The two new friends are the Dutch artist and his apprentice , who had been in Paris since 1 August 1888.
2. De Haan Isaäcson Theo responded to Vincent's request with a description of the painting by in question, (). Evidently the frames they used were really out of the ordinary: the art critic J.A. Alberdingk Thijm described the 'heavy frame' in which De Haan's painting was mounted ('a Corinthian cornice, supported by flanking columns') and reported that works by at the same exhibition in the Panorama Building in Amsterdam were also in 'heavy, expensive frames'. See , 15 July 1888, p. 3.
3. Gauguin may have written this in the (now lost) letter that Van Gogh had just received, but Van Gogh could also be referring to , in which Gauguin had described the colouration and the 'great rustic simplicity' of .
4. Russell for 's house.
5. Seurat Van Gogh is referring to the innovations introduced in his frames from the start of 1888. He exhibited , which Van Gogh probably saw in his studio (), at the Indépendants in March of that year in an austere white frame with an inner frame painted in colours that contrasted with the painting. Soon after this he started to paint borders on his canvases,

replacing the inner frame. See exhib. cat. Paris 1991, pp. 376-377, and exhib. cat. Amsterdam 1995-2, pp. 149-162.

6. F 482 / JH 1608 (). Van Gogh had already written about the painting in .

7. F 359 / JH 1332 ().

8. Cézanne went through productive periods interspersed with bouts of severe depression, when he had serious doubts about his talent as an artist. On occasion he even destroyed his own work. See Rewald 1986-2, pp. 33, 62, 67, 117, 188.

9. Richepin for , . The novel opens with the description of a retreat by exhausted soldiers (see 4th ed. Paris 1888, pp. 3, 55). By the 'quarrel of the son and the father' Van Gogh is referring to the bad relations between Mr de Roncieux and his son Paul. When he discovers that Paul is not actually his son, he kills the boy's mother.

10. Richepin's (1881) is a melodramatic novel about the suicide of a prostitute. There is also a stage adaptation of it (1883).

11. Maupassant In's novella (1885), Henri Parent, a forty-year-old man of independent means, leads a miserable existence thanks to the whims and moods of his younger wife Henriëtte; his only comfort is their small son Georges. When he confronts her with her adultery with a friend of the family, Henriëtte walks out on him, taking the boy with her – he, it turns out, is really the lover's son. From then on Henri leads an unstable and lonely existence and spends most of his time in cafés.

12. Maupassant for's .

13. Balzac's (1834) is about the miser Félix Grandet, who is consumed by a desire for power and rules his wife and his only daughter Eugénie with a rod of iron. Eugénie inherits Félix's fortune on his death, and this makes her a very eligible catch. Eugénie, though, waits for the man she loves, her cousin Charles, who has gone to the East Indies. When Charles comes back seven years later and tells Eugénie that he is going to marry someone else, she is disillusioned, enters into a marriage of convenience and seeks solace in charitable works.

14. Loti for's . Van Gogh wrote this sentence in brackets at the top of the first page of the second sheet p. [2r:5].

Letter 546

****From:** Vincent van Gogh**

****To:** Theo van Gogh**

****Location:** Antwerp**

****Date:** on or about Sunday, 6 December 1885**

Original Text

> Waarde Theo, Dank voor uw brief en ingesl. frs 150. Wilde U zeggen dat ik blij ben naar hier gegaan te zijn. ik heb verl. week nog 3 studies geschilderd een met achterkanten van oude huizen – uit het raam bij mij gezien – twee in het park. Een daarvan heb ik bij een marchand geexposeerd– Verder heb ik ook bij twee anderen hetgeen ik van buiten medebracht in commissie gegeven. bij een vierde kan ik een gezigt op de kaai exposeeren zoodra 't weer me toelaat het te maken omdat hij een Mols had waar hij wel iets bij wilde hebben. Verder heb ik van dien laatstgenoemde nog een adres gekregen waar hij mij verzekerde ik goed ontvangen zou worden– Nu zijn deze marchands niet de grootsten van Antwerpen maar toch zag ik bij allen onder veel wat mij niet aanstond zulke dingen als me bevielen b.v. bij één een schijf van v Goyen en een studie van Troyon bij den ander een Mols en kleine hollandsche schilderijtjes – bij een ander dat kleine sch dat ik U zeide als Raffaelli was – het is van Moormans – en enkele goede aquarellen – bij een ander diverse goede marines van jonge

belgen. Figuren zag ik er al heel weinig en ik ben voornemens te trachten wat figuren te maken daarom. Het adres dat die bewuste marchand me opgaf is juist van een van de groote handelaars () die geen etalage hebben maar in een gesloten huis hun exposities houden. Ik wil daar echter met figuur komen. Dan ik heb ook nuttige ressources ontdekt voor verf &c. waar ik vrij goedkoop terecht zal kunnen. Ik heb ook Linnig opgescharreld die gij mij van den zomer toen ik U vroeg of ge in Antwerpen lui kendet noemde – maar hij heeft dan wat miserable oude schilderijtjes schildert zelf zoowat als Vertin maar scheen mij toe een gedecourageerd man te zijn voor zoover hij ooit courage moge gehad hebben wat ik niet op veel schat – Al deze heeren klagen echter steen & been over dat er niets omgaat. enfin dat is geen nieuws. Ik hoop binnen kort dat Sch waar ge over schrijft te gaan zien – Ik heb het echter druk met heen & weer lopen gehad & nog om die lui op te sporen en tevens ook de jagt op modellen. Dat laatste is steeds geducht bezwaarlijk maar ik heb 't elders wel gevonden & dus ik zal ook hier zien. Ik heb voor morgen afspraak met een prachtige ouden man – zal hij komen??? Ik heb heden mijn voorraad verf die ze uit Eindhoven me nastuurden gekregen & betaald over de frs 50 Het is hard geducht hard te blijven werken als men niet verkoopt en letterlijk zijn verf te moeten betalen van wat voor eten & drinken & wonen alleen niet veel te veel zou wezen zuinig genomen En dan bovendien de modellen. Enfin. Toch is er een kans en zelfs een goede want er zijn er betrekkelijk weinig die tegenwoordig werken. Dit is hun m.i. maar (voor de andere helft) kwalijk te nemen want het is soms te bar. Toch bouwt men rijksmuseums van honderdduizenden & soortgelijke zaken maar de artisten creveeren bijwijken. Maar wat er ook van dit alles zij het was mij behoefte zelf eens weer in de dingen een kijkje te gaan nemen en de kans om iets te doen is niet minder eer heel wat meer dan ik veronderstelde. Ik heb verscheiden photos naar Jan v Beers gezien Sommige dingen van hem zijn toch met veel karakter gedaan. Maar ik verbeeld me dat iemand als b.v. Manet zeer veel meer is dan v Beers. en het mooier artistieker doet. Als ik hier wat meer bekend was als ik de modellen die ik zag krijgen kon! – Gisteren was ik in het café concert Scala iets als Folies bergère – ik vond het er saai en natuurlijk afgezaagd maar – ik heb mij geamuseerd met de toeschouwers. Er waren prachtige vrouwenkoppen werkelijk buitengewoon mooi onder de brave burgerluidjes op de achterste banken en in 't algemeen vind ik het wel waar wat men van Antwerpen zegt dat de vrouwen er mooi zijn. Ah! ik zeg het nog eens als ik modellen naar mijn keus kon krijgen! Wat me zeer koel laat zijn de massa duitsche meiden allen naar een model gefabriceerd zou men zeggen die men bij de cafe concerts ziet. Dat zelfde ras ziet men schijnt het tegenwoordig overal net als het beiersch bier 't schijnt een artikel te wezen dat en gros geexporteerd wordt. Ik vind al die duitsche elementen die waar men ook komt zich tegenwoordig nestelen zoo gloeiend vervelend. In Parijs zal 't wel net eender zijn dat de moffen zich overal indringen. Enfin 't is een vervelend ding om over te praten. Door het zien van wat schilderijen van anderen heb ik allerlei ideeën voor als ik in 't voorjaar weer buiten zal zijn tevens in 't algemeen versterkt zich mijn vertrouwen om met alle kracht die maar disponible is door te gaan. Antwerpen is mooi van kleur en alleen om de motieven is 't de moeite waard. Ik heb op een avond een bal populaire van matrozen &c. gezien bij de dokken – dat was alleraardigst en het ging er toe. Dat zal echter niet op alle van die bals 't geval zijn. Hier was niemand b.v. dronken of niemand dronk ook veel Er waren zeer mooie meiden van welke de allermooiste leelijk Ik bedoel een figuur dat mij frappeerde als een verbazend mooie Jordaens of Velasquez of – Goya – was een in 't zwart zij een of andere herbergierster denklijk met een gezigt leelijk en onregelmatig maar met een leven en piquant à la Frans Hals. Zij danste uitmuntend met ouderwetsche manieren – o.a eens met een soort welgesteld boertje die een groote groene parapluie onder den arm had ook terwijl hij verbazend vlug walste. Andere meiden droegen gewone jakken & rokken en roode doeken

– de matrozen kajuitsjongens &c. alleraardigst Types van gepensioneerde scheepskapteins die kwamen kijken. Bijzonder echt. Het doet goed lui te zien die zich waarachtig amuseeren. Nu jij ziet dat ik niet stil zit – maar hoe geducht bezwaarlijk het is court d'argent te zijn ik kan 't niet genoeg zeggen– Mijn beste kans is in figuur omdat er maar heel weinig betrekkelijk zijn die het doen en die kans moet ik werk van maken. Ik moet mij hier er in werken totdat ik met goede figuurschilders in relatie kom – b.v. en dan is portretten maken stel ik me voor 't middel om wat te verdienen voor grootere dingen– ik voel een kracht in me om wat te doen. ik zie dat mijn werk zich houdt tegen ander werk en dat geeft mij een verbazenden lust om te werken en in den laatsten tijd dat ik buiten was was ik beginnen te twijfelen juist omdat ik merkte dat Portier blijkbaar er niet meer om geeft. Als ik het ruimer had dan zou ik er wel meer kunnen maken Maar ik ben voor een deel afhankelijk van mijn beurs wat produceeren betreft. Ik heb ook een idee voor een soort enseignes dat ik hoop uit te voeren. Ik bedoel b.v. voor een vischkooper stilleven van visschen voor bloemen voor groenten voor restaurant– Mij dunkt dat als men goed gearrangeerde motieven nam – groot – 1 meter bij 1/2 meter of 3/4 b.v. zulk een doek mij 50 frs zou kosten niet meer – desnoods 30 frs als 't meevalt. en het te probeeren ware er eenigen te maken Zooveel is zeker ik wil gezien worden – later zullen we ons mogelijk moeten decourageeren maar we zullen het erg uit zien te stellen– Als ge tijd hebt schrijf mij nog weer eens. Het eind van de maand zou zeker bar zijn tenzij jij me dan nog wat kunt steunen Er hangt voor mij zooveel misschien van af voet bij stek te kunnen houden– En men mag er ook niet hongerig of beroerd uitzien. Integendeel men moet zien mee te werken om leven in de brouwerij te brengen. Gegroet met een handdruk b à t Vincent

Translation

> My dear Theo, Thanks for your letter and 150 francs enclosed. Wanted to tell you that I'm glad to have come here. I painted 3 more studies last week; one of the backs of old houses — seen out of my window — two in the park. I've exhibited one of them at a dealer's. Furthermore, I've also left what I brought with me from the country with two others on commission. At a fourth I can exhibit a view of the wharf as soon as the weather allows me to paint it, because he had a that he wanted something to show alongside. Furthermore, I got another address from the last of them, where he assured me I'd be well received. Now these dealers aren't the biggest in Antwerp, but all the same I saw at all of them, among much that I didn't like, such things as appealed to me, for instance at one a painting by and a study by , at another a and tiny little Dutch paintings — at another that little painting which I told you was like — it's by — and some good watercolours — at another various good seascapes by young Belgians. I saw very few figures, and I consequently intend to try to paint some figures. The address that the dealer in question gave me is actually that of one of the large dealers () who don't have a shop window but hold their exhibitions in a private house. I want to take figures there, though. Then I've also discovered useful sources for paint &c., where I'll be able to get things quite cheaply. I've also hunted out , whom you mentioned in the summer when I asked you if you knew people in Antwerp — but he has but a few miserable old paintings; paints himself rather like , but seemed to me to be a discouraged man in so far as he ever had any courage, which I reckon wasn't much. All these gentlemen, though, are complaining bitterly that nothing's moving. Still, that's not news. I hope to go and see the painting you write about before long. I've been busy going backwards and forwards, though, and still am, tracking down those fellows, and at the same time hunting for models, too. That last is always terribly difficult, but I've done it elsewhere and so I'll manage here too. I have an appointment for tomorrow with a splendid old man — will he come??? Today I got my stock of paint that they forwarded to me from Eindhoven and paid for it, more than 50 francs. It's

hard, terribly hard to keep working when people don't buy, and literally to have to pay for one's paint out of what wouldn't be excessive just for food and drink and lodgings alone, living frugally. And on top of that, the models. Anyway. Still, there's a chance, and a good one even, for there are relatively few people working at present. To my mind they're only to blame for this (for the other half) because it's sometimes too tough. And yet they build national museums costing hundreds of thousands and similar things, but meanwhile the artists sometimes starve. But be all this as it may, I needed to look into things for myself, and the chance of doing something isn't less but rather a great deal more than I'd imagined. I've seen various photographs of his work. Some of his things are done with a great deal of character. But I imagine that someone like, say, is very much more of a than Van Beers, and does it better, more artistically. If only I knew my way around here rather better, if only I could get the models I saw! Yesterday I was in the Scala café concert, something like the Folies Bergères — I thought it was tedious and hackneyed, of course, but — I amused myself looking at the audience. There were magnificent women's heads, really extraordinarily fine, among the worthy bourgeois folk in the back rows, and on the whole I find what they say about Antwerp true indeed, that the women are good-looking here. Ah! I'll say it again, if I could only get the models I want! What leaves me quite cold are the mass of German girls, all manufactured from a single model one would say, that one sees at the café concerts. It seems that one sees that same breed everywhere nowadays, like Bavarian beer. It seems to be an article that's exported in bulk. I'm bored to tears by all these German elements that lurk wherever one goes these days. It's sure to be just the same in Paris, with the Boches worming their way in everywhere. Anyway, it's a boring thing to talk about. Seeing some paintings by other people has given me all sorts of ideas for when I'm back in the country in the spring; at the same time my confidence to carry on with all the strength at my disposal is being boosted in general. Antwerp is a beautiful colour, and it's worthwhile for the subjects alone. One evening I saw a popular dance for sailors &c. down by the docks — it was quite charming and all. That won't be the case at all these dances, though. No one there was drunk, for instance, nor did anyone drink much. There were very good-looking girls there, the best-looking of whom was ugly. I mean, a figure that struck me like an amazingly beautiful or or — — was one in black silk, probably some inn landlady or other, with an ugly and irregular face, but with vivacity and piquancy à la . She danced excellently in an old-fashioned manner — among others, once with a well-to-do little farmer type who had a large green umbrella under his arm, even while he was waltzing amazingly fast. Other girls were wearing ordinary jackets and skirts and red scarves — the sailors, cabin-boys &c., quite charming. Retired ship's captain types who came to watch. Extraordinarily authentic. It does one good to see people who are really enjoying themselves. Well, you can see that I'm not sitting idle — but I can't stress enough how terribly difficult it is to be short of money. My best chance is in figures because there are relatively very few who do it, and I must make the most of this chance. I have to work my way in here, until I come into contact with good figure painters — , for instance, and then portrait painting, I imagine, will be the way to earn something for grander things. I feel a power to do something within me. I see that my work holds its own against other work, and that gives me an incredible desire to work; and lately, when I was in the country, I was starting to have doubts precisely because I noticed that seemingly doesn't care for it any more. I'd be able to do more if I were better off. But I'm partly dependent on my purse as far as production is concerned. I also have an idea for a sort of shop sign that I hope to carry out. I mean, for instance, still lifes of fish for a fishmonger, for flowers, for vegetables, for a restaurant. It seems to me that if one took well-arranged subjects — large — 1 metre by 1/2 a metre or 3/4, say, a canvas like that would cost me 50 francs, no more

— even 30 francs with luck, and it would be worth trying to make a few. This much is certain, I want to be seen — we may have to lose heart later, but we'll manage to put it off for a long while. Do write to me again if you have time. The end of the month would certainly be hard unless you can give me a little support then. For me, so much may depend on my being able to stick to my guns. And one can't afford to look hungry or wretched. On the contrary, one must see to it that one helps to liven things up. Regards, with a handshake. Yours truly, Vincent

Notes

1. F 272 / JH 1183 F 260 / JH 970 () of 1887 was painted over this work. Until now it has been assumed that it was (); however, there is snow on the roofs in that painting, whereas the first snowfall was on 9 December and Van Gogh says that he painted the works in question 'last week'. See cat. Amsterdam 2011; cf. also , .
2. These paintings of the park are not known.
3. See for the works that Van Gogh took with him from Nuenen: We do not know who these three art dealers were.
4. F 211 / JH 973 We do not know whether this plan was ever carried out. The notion that the intended work turned out to be the panel , as was long assumed on Tralbaut's instigation, has proved to be incorrect (Tralbaut 1948): the panel is of the De Ruyterkade in Amsterdam and was painted on 6, 7 or 8 October 1885.
5. Raffaëlli Van Gogh is referring to a work in 's style that he mentioned in .
6. Paul Emile Nicolé , painter and art dealer, who lived at Keizerstraat 8 (district 2). He also worked as a restorer at the Antwerp Museum, where he held the post of 'expert'. (and).
7. Jan Theodor Jozef Linnig , art dealer at 35 Oude Koornmarkt in Antwerp, also a painter.
8. Petrus Gerardus Vertin , known for his cityscapes, painted in warm colours and with strong light effects.
9. Scala was a music-hall and ballroom in Anneessensstraat, which opened in December 1884; according to a tourist guide of the time it was a 'theatre built in an exotic architectural style'. See R. Binnemans, . Antwerp 1991 (not paginated).
10. The Folies Bergères was and is a famous revue theatre in rue Richer in Paris.
11. Ill. 2170 The scene he describes resembles the little sketch from Van Gogh's sketchbook of this period (now preserved as a separate drawing), in which 'girls' looking on wear red scarves. .
12. Pieter Verhaert was a teacher at the Antwerp Academy; as well as genre works and landscapes he also painted numerous portraits.
13. Alphonse Portier During the summer it had become clear that the Parisian art dealer 's initial enthusiasm for Van Gogh's work had cooled; cf. .
14. 'Enseignes' — the word Van Gogh uses here — literally means a shop sign; however since Van Gogh goes on to refer to , he must have had in mind paintings for shop windows or interiors rather than advertising signs to go on shop fronts. Another possibility is that he was thinking of the canvases as for the signs.